

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i> (Constantin Ticu Dumitrescu)	9
<i>Nota autorului</i>	11
I. Nașterea noii metode: Makarenko	13
II. Precedente reeducative	33
II.1. Închisoarea Aiud (1946-1948)	35
II.2. Reeducarea de la Suceava (1948-1949)	39
II.2.1. Regimul de detenție	42
II.2.2. Anchetele	44
II.2.3. Reeducarea	49
II.2.4. Procesele	60
II.2.5. Reeducarea : noul imbold	66
II.2.6. Organizația Deținuților cu Convingeri Comuniste (ODCC)	68
II.2.7. Dizolvarea ODCC	79
II.2.8. Reeducare și activitate informativă	83
II.2.9. Continuarea reeducării	85
III. Reeducarea de la Pitești (I)	91
III.1. Prima perioadă (4 februarie – 7 iunie 1949). Continuarea reeducării „de tip Suceava”	93
III.1.1. Primele semnale	93
III.1.2. La Pitești	95
III.1.3. Securitatea închisorilor	98
III.1.4. Grupul Țurcanu	107
III.2. A doua perioadă (7 iunie – 25 noiembrie 1949). Regimul sever prealabil noii reeducări	114
III.2.1. Noul regim penitenciar	114
III.3. Reeducarea la secția „corecție” (1949-1950)	129
III.3.1. Începutul demascării	129
III.3.2. Metoda	131

III.3.3. Continuarea demascării la camera 1 „corecție”	135
III.3.4. Demascarea la camera 4 Spital	146
III.3.5. Morții	169
III.3.6. Pregătirea extinderii demascării în alte centre de detenție	185
III.3.7. Pregătirea demascării la secțiile „temniță grea” și „muncă silnică”	192
III.3.8. Reorganizarea Securității închisorilor	195
III.3.9. Reeducarea în celelalte camere de detenție	205
IV. Interludiu : reeducarea de la Brașov (1950-1951)	211
V. Reeducarea de la Pitești (II)	225
V.1. Prima școală de cadre (1950)	227
V.1.1. Transferări la Canal	231
V.1.2. Biroul Inspecției de la închisoarea Pitești	233
V.1.3. Pregătirea demascării la secția „muncă silnică”	234
V.2. Reeducarea la secțiile „temniță grea” și „muncă silnică” (1950-1951)	240
V.2.1. Noi schimbări în conducerea Securității închisorilor	248
V.2.2. Continuarea demascărilor	255
V.2.3. Demascarea la alte camere de detenție	259
V.3. A doua școală de cadre (1951)	263
V.3.1. Deconspirarea parțială a secretului reeducării	269
<i>Anexe</i>	273
<i>Indice de nume</i>	285

Relatarea directorului arată, mai întâi, cum au jucat deținuții scenariul demascării : „Intrat în cameră[,] am întrebat «ce s-a întâmplat aici». La prima întrebare nu mi-a răspuns nimeni. Atunci am întrebat pentru a doua oară. La a doua întrebare îmi răspunde deținutul legionar *Marotinescu Titus*[,] care se găsea în rândul deținuților bătuți, următoarele : [«]D-le Director[,] într-adevăr suntem loviți pe drept, băeți[,] au dreptate [-] se referea la cei 7-9 care începuseră scandalul, merităm mai mult, suntem niște bandiți, părinții noștri muncesc afară să construiască socialismul[,] și se dă pe el exemplu[:] tatăl meu este înscris în cooperativă meșteșugărească[,] fiind cismar[,] și eu sunt cel mai mare dușman al lui.[»] La acestea spuse[,] se ridică deținutul legionar *Pătrășcanu Nuți*[,] care spune următoarele : «*Nu-l credeți[,] D-le Director[,] și el este un bandit ca și noi, însă acum vrea să-și schimbe rolul. Până ieri a fost prieten cu mine și a dormit lângă mine[,] și acum spune că s-a pre[sc]himbat.[»]. La acestea spuse se scoală din nou deținutul legionar *Marotinescu Titus* și spune[: «]într-adevăr[,] așa este[,] însă cu fapte am să dovedesc că m-am pre[sc]himbat[,] și începe în același timp să spună că deținutul *Pătrășcanu Nuți* l-a învățat să se poarte ca un dușman al administrației pe tot timpul deținerii și să fie pe mai departe dușman al regimului de la conducerea țării. La această discuție s-au mai antrenat încă doi s-au trei deținuții [!] dintre cei bătuți[,] acuzându-l pe deținutul legionar *Pătrășcanu Nuți*[,] în urma cărui fapt sare cu gura deținutul legionar *Țurcanu Eugen*[,] care spune că dacă nu[-]i scot dintre ei din cameră[,] îi omoară, că acestea au făcut ca să li se înăsprească regimul de Penitenciar[,] și în loc să-și vadă cel puțin acum de treabă[,] ei uneltesc mai departe împotriva administrației. În urma acestei spuse am dat ordin să iese afară din cameră. Ieșind afară cei 18[,] au fost loviți în timp ce ieșeau afară 4-5 deținuți cu palma peste ceafă de primul gardian *Ciobanu Gheorghe*. Ultimul deținut ieșit din cameră a fost deținutul *Blaga Traian*[,] pe care l-am lovit cu două palme[,] aflând de la informatori[,] care rămăseseră în cameră că acesta ar fi instigat pe deținuții bătuți la rezistență împotriva tuturor măsurilor administrației. Acest lucru l-am făcut mai ales intrigat de faptul că acest deținut legionar[,] *Blaga Traian*[,] mai fusese izolat de mine[,] de două ori înainte[,] tot pentru aceleași fapte. Scoși din cameră[,] i-am chemat apoi pe rând înapoi să-și ia bagajul din cameră. După ce și-au luat bagajul toți și de[-]acum erau pe sala secției minori[,] Etaj I teu[,] le-am făcut percheziție corporală și la bagaje[,] și apoi i-am repartizat pe celule conform notei ce îmi fusese dată de Dl. *Marina Ioan* când am vorbit cu el în birou. După ce i-am repartizat[,] au fost ținuți aci o bucată de vreme și apoi au fost din nou scoși din ordinul lui *Marina Ioan* și băgați în camera No. 1 secția minori teu[,] unde și-au făcut demascarea. Toate acestea le știu de la Dl. *Marina Ioan*»¹.*

Să refacem ansamblul pornind de la alte surse. Când directorul l-a întrebat pe *Țurcanu* ce s-a întâmplat, el i-a răspuns că deținuții vor să se reeduce, însă *Ionescu* îi instigă să se opună. Deținutul a fost bătut de director², iar ceilalți demascați de către gardianul-șef *Gheorghe Mândruță* și alți gardieni³, cu bătele, timp de 15-20 de minute.

1. *Alexandru Dumitrescu, Proces-Verbal de Interogatoriu, 21-28/01/1954, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 10, ff. 151 v-152 v, subl. de mână în text.*
2. În timp ce era bătut și jucat în picioare, *Ionescu* urla : „Sunt condamnat la doi ani, nu sunt condamnat la moarte!”. Cf. Gh. Bâgu, *Mărturisiri din întuneric*, 1993, p. 106. Vezi, de asemenea, *Interviu cu Gheorghe Bâgu* realizat de autor, București, 10/06/1997 și 12/08/1997.
3. Iată numele gardienilor : *Sebastian Nistor, Alexandru Georgescu, Florea Dina și Voicu. Cf. Nutti Pătrășcanu, Declarație, 1/08/1953, în Memorialul ororii, p. 315 ; Declarație, 31/08/1953, în*

În continuare, cei maltratați au fost scoși pe culoar, apoi reintroși în cameră, unul câte unul, și demascați de grupul lui Țurcanu¹. Prin urmare, nu au fost duși în alte camere, ci au fost ținuți pe hol, în fața lui Alexandru Dumitrescu, care a rămas și el. Cu acea ocazie, comandantul a ținut următorul discurs: „Țurcanu și ceilalți au fost și mai sunt bandiți, dar s-au trezit și au început să vadă realitatea. Și pentru că din cauza noastră (a vârfurilor) și a celor cu activitate [anticomunistă]) au avut de suportat restricțiile din penitenciar) începând din Iunie 1949)[,] ei nu mai vor să uneltească și din această revoltă a lor s-a născut bătaia”². Totodată, Dumitrescu a justificat și folosirea torturii, invitându-i pe deținuți la lupta de clasă. După-amiază, demascările au continuat cu torturile „sistematice”³. În aceeași seară, Nutti Pătrășcanu și-a făcut „demascarea din interior” în fața lui Țurcanu, însă reeducatorul-șef al deținuților i-a spus să țină secret actul său⁴. Consecințele vor fi ruinătoare pentru ceilalți deținuți, căci Pătrășcanu știa foarte multe informații despre ei.

Pentru a conduce demascările, Țurcanu a numit un comitet format din Gheorghe Băgu (ca șef), Leonard Gebac, Gheorghe Teușan și, probabil, Gheorghe Roșca (ca membri)⁵. Pe 7 decembrie au început „demascările din interior”, însă Țurcanu s-a declarat repede nemulțumit, spunând că deținuții nu declară tot, și a schimbat tactica. Timp de două zile a discutat în particular cu Nutti Pătrășcanu, care i-a relatat în detaliu actele deținuților din închisoare⁶. Apoi, ei au stabilit împreună o strategie pentru seara zilei de 8 decembrie. În ziua următoare Țurcanu l-a amenințat pe Pătrășcanu, somându-l să demaște într-o jumătate de oră tot ceea ce au făcut deținuții din camera 1 „corecție” începând din

---

Memorialul ororii, p. 350; *Interviu cu Paul Dumitrescu* realizat de autor, București, 4 și 18/06, și 5/07/1997. Mândruță confirmă că a luat parte la bătăi. Cf. Gheorghe Mândruță, *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 3/07/1953, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 2, f. 234; *Depoziție de martor*, 26/09/1956, vol. 6, f. 404.

1. Nutti Pătrășcanu, *Declarație*, 31/08/1953, în *Memorialul ororii*, p. 350.
2. *Ibidem*.
3. Interesant de notat este că în acel moment Constantin Craiu, unul dintre deținuții din grupul reeducator inițial, a fost torturat și el. Nu știm care a fost motivul, însă presupunem că a refuzat să-i bată pe ceilalți deținuți. Din cauza disperării, el s-a aruncat cu antebrațele în geamurile de la fereastră ca să-și taie venele. Cf. *Interviu cu Paul Dumitrescu* realizat de autor, București, 4 și 18/06, și 5/07/1997.
4. Nutti Pătrășcanu, *Declarație*, 31/08/1953, în *Memorialul ororii*, p. 351.
5. Aristotel Popescu spune că cel de-al patrulea era un student din Cluj condamnat pentru trecere frauduloasă de frontieră. Cf. *Declarație*, 19/04/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 2, f. 184 v; *Declarație*, nedată, vol. 17, f. 151; *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 3/04/1953, vol. 15, f. 235.
6. Țurcanu va spune mai târziu că a dus „muncă de lămurire” cu Pătrășcanu. Cf. Maximilian Sobolevski, *Declarație*, 17/09/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 3, f. 250 r. La rândul său, Pătrășcanu relatează că: „În seara aceia[, Țurcanu] mi-a expus teoria lui cu «teoria revoluționară, mișcarea revoluționară» (adică acțiunea de acolo) și mi-a explicat din punct de vedere marxist cum «vede» el problema fenomenelor de acolo (factori economici, relații de producție, etc.)”. Cf. Nutti Pătrășcanu, *Declarație*, 31/08/1953, în *Memorialul ororii*, p. 351. Comportamentul lui Țurcanu nu trebuie văzut ca lipsit de sens, dat fiind că din perspectiva ideologiei orice acțiune practică trebuie justificată din punct de vedere teoretic. De asemenea, este important de indicat că orice întrevvedere între un oficial al regimului și un deținut politic începea invariabil cu o predică ideologică, fapt care reprezenta cadrul tuturor relațiilor lor, iar relația reeducator/reeducat urma același scenariu.

momentul în care au fost transferați în închisoare. La momentul stabilit, Pătrășcanu i-a răspuns lui Țurcanu că „nu mai trebuie să mergem pe ocolite și cu jumătăți de măsură”¹ și a început să declare, în fața camerei de detenție, ce au făcut ceilalți deținuți la Pitești și în celelalte închisori prin care trecuseră. După „această schimbare bruscă”² a lui Pătrășcanu, după „acest caz revoluționar”³, restul „vârfurilor” a început să declare, în fața comitetului, activitatea desfășurată în închisori. Pătrășcanu a fost folosit în continuare, de către șefii dispozitivului de reeducare, în „demascarea din exterior” a altor deținuți, declarând întreaga sa activitate și a tuturor celor pe care îi cunoștea. Pe 10 decembrie, când directorul a venit în cameră, el a jucat rolul dușmanului care se căiește, cerând – în numele său și al celorlalți – favoarea de a declara activitatea din „exterior”⁴. Toată punerea în scenă a avut un efect devastator asupra deținuților, care s-au văzut demascați de unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lor. Drept urmare, au fost constrinși să-și scrie demascările în fața directorului și sub supravegherea a gardienilor⁵.

În timpul demascărilor seriei respective a avut și primul caz de eșec: Aurel Tacu. El a spus – și va spune mereu începând din acel moment și până la transferarea la închisoarea-sanatoriu de la Târgu Ocna – că nu are nimic de demascat. Motiv pentru care, tot timpul încarcerării la Pitești, a fost torturat de Țurcanu și grupul demascării⁶. Pe 11 sau 12 decembrie Țurcanu l-a întrebat pe Nutti Pătrășcanu dacă este în stare să bată. Fostul șef legionar i-a răspuns că va încerca, apoi amândoi l-au bătut pe Tacu⁷. La maltratarea lui au participat și foștii șefi legionari și colegi ai săi de izolare din timpul verii: Aristotel Popescu, Traian (Zoți) Blaga și Gheorghe Soroiu. Nu trecuse decât o săptămână de la începutul reeducării. „Șocul” fusese foarte eficace.

După redactarea primului lot de „demascări”, Marina a mers la București, la Iosif Nemeș, pentru a i le preda și a-i raporta modul în care s-a desfășurat demascarea⁸. cea mai importantă „demascare” era, desigur, a lui Nutti Pătrășcanu. Iată ce relatează șeful SO: „Imediat după cele raportate de Marina Ion, în același ceas, m-am dus la col. Birtaş Gavrilă cu materialul respectiv [„demascarea” lui Pătrășcanu]. / Col. Birtaş, uitându-se prin material, l-a găsit bun, deoarece cunoștea activitatea acestuia. Deasemeni[,] i-am raportat lui Birtaş felul cum a fost scos acest material, adică prin bătae”.⁹ La rândul său, Birtaş spune despre informațiile smulse de la deținuți în demascări: „Nemeș a început să furnizeze informații pe la sfârșitul anul[ui] 1949, luna decembrie. La început venea puțin și de calitate slabă. / (...) La începutul anului 1950 am început a primi material mai

1. Maximilian Sobolevski, *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 13/09/1953, în *Memorialul ororii*, p. 475.
2. *Idem*, *Declarație*, 17/09/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 3, f. 250 r.
3. Termenul îi aparține lui Țurcanu. Cf. Aristotel Popescu, *Declarație*, 19/04/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 2, f. 185 r.
4. Data de 10 decembrie nu era nici ea aleasă întâmplător, căci reprezintă ziua Mișcării Legionare. Demascații cei mai importanți din respectiva serie erau, desigur, șefi legionari.
5. Nutti Pătrășcanu, *Declarație*, 31/08/1953, în *Memorialul ororii*, pp. 352-353; Aristotel Popescu, *Declarație*, 19/04/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 2, f. 185 r.
6. *Interviu cu Aurel Tacu* realizat de autor, București, 11/04/1997.
7. Nutti Pătrășcanu, *Declarație*, 31/08/1953, în *Memorialul ororii*, p. 354; Aristotel Popescu, *Declarație*, 26/04/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 2, f. 221 v.
8. Iosif Nemeș, care spune că episodul s-a petrecut în octombrie, se înșală.
9. Iosif Nemeș, *Interogator*, 2, 7 și 9/12/1954 și 16/04/1955, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 3, f. 88 r.

bun și de o calitate mai bună. Materialul îl primeam dela Nemeș în plicuri sigilate și-l repartizam cu instrucțiuni de exploatare la serviciile respective”¹. În mod identic, Securitatea cunoștea cu certitudine la fel de bine și efectele acțiunilor sale asupra deținuților, situație pe care, dată fiind poziția sa intermediară în ierarhia Securității, Birtaș o redă sub semnul dubiului: „Precizez că probabil că au fost cunoscute de către conducerea MAI și urmările metodelor aplicate în Penitenciare de scoaterea informațiilor, pentru că nimic din ce se întâmpla deosebit în Penitenciare nu era necunoscut de conducerea MAI”². Privitor la atrocitățile din demascări, Birtaș este cât se poate de clar, întrucât ele erau cunoscute de conducerea MAI/Securității și direct, și prin sistemul de informare paralel al Regionalelor de Securitate: „Nemeș știa[,] dar nu raporta, Sepeanu știa și raporta, dar nici nu era nevoie să se raporteze[,] deoarece noi știam și așa totul”³. Totodată, el indică și principalii responsabili ai aplicării demascărilor: „Toate cele ce s-au petrecut în Penitenciare erau cunoscute de: gl. Nicolschi, general Pintilie și fostul ministru adjunct M. Jianu dela MAI”⁴.

După ce deținuții și-au declarat activitatea „din exterior”, au început să apară manifestări tipice reeducării, asemănătoare cu cele de la Suceava: deținuții cântau cântece și discutau probleme „progresiste”⁵. În intervalul 10-17 decembrie, a fost hotărâtă schimbarea camerei 1 cu camera 4 Spital, cea mai mare încăpere de pe fosta secție Spital, dezafectată atunci⁶. Era situată într-o aripă a închisorii mai sigură din punctul de vedere al desfășurării demascărilor, fiind izolată și, fapt mai important, mai spațioasă, permițând o mai bună desfășurare a reeducatorilor.

Am văzut că pe 26 septembrie 1949, de la închisoarea Suceava a fost transferat un grup masiv de deținuți. Ei au fost încarcerați mai întâi la subsol, în carantină⁷. Pe 1 octombrie, circa 60 dintre ei au fost mutați la camera 4 Spital⁸. Deși în penitenciar

1. Gavrilă Birtaș, *Interogator*, 15/04/1955, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 3, ff. 5 v-6 r.
2. *Idem*, *Depoziție de martor*, 20/02/1957, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 7, f. 276 r.
3. Mihai Mircea, *Declarație*, 25/04/1957, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 7, ff. 373 r-v. În procesul-verbal chestiunea este notată în următorul fel: „Organele ad-tive ale Penit. (...) trebuiau să raporteze ce se petrece în Penit. Au și raportat unii”. Vezi și Gavrilă Birtaș, *Depoziție de martor*, 20/02/1957, vol. 7, f. 276 v. Modul de redare al președintelui instanței din procesul cadrelor MAI din 1956-1957 este de două ori mistificator: pentru că aserțiunea privitoare la oficiali dispăre și pentru că administrația închisorilor este confundată în mod voit cu Securitatea închisorilor. În schimb, relatarea lui Mircea este fiabilă, aserțiunea sa fiind reluată mai târziu, de numeroase ori, de către alți inculpați în proces sau de avocații apărării.
4. Gavrilă Birtaș, *Depoziție de martor*, 20/02/1957, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 7, f. 276 v.
5. Maximilian Sobolevschi, *Declarație*, 17/09/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 3, f. 250 r; *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 13/08/1953, în *Memorialul ororii*, p. 475.
6. Nutti Pătrășcanu, *Declarație*, 31/08/1953, în *Memorialul ororii*, p. 354; *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 19/07/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 2, f. 330 r.
7. În vechiul regim carantina avea o funcție exclusiv medicală. Înainte de a fi încarcerați pe secțiile unei închisori, deținuții erau supravegheați din punct de vedere medical, pentru a evita răspândirea posibilelor boli. În regimul de detenție comunist carantina juca doar un rol contrainformativ: Securitatea penitenciarelor voia să împiedice răspândirea știrilor aduse de nou-sosiți și să ascundă deținuților vechi numele celor nou-veniți.
8. Iată-i pe cei mai importanți: Mihai Livinschi, Alexandru Popa, Virgil Bordeianu, Adrian Prisăcaru, Gavril Vătămanu, Mircea Hanțu, Ovidiu Juverdeanu, Octavian Botez, Laurențiu Trifan, Nicolae Druja Cobuz, Traian Găbureac, Mihai Sandu, Mircea Cucu, Isidor Caba, Constantin Popescu, Vasile I. Luca, Alexandru Traian Ungureanu, Vasile Pușcașu, Nicolae Buburuzan,

repartiția se făcea după condamnări, întreg grupul a rămas compact. În loc să fie repartizați pe cele trei secții – „corecție”, „temniță grea” și „muncă silnică” –, deținuții respectivi au fost concentrați la camera 4 Spital, pentru întărirea grupului de „șoc”. În afara grupului reeducării, până la relansarea acțiunii mai mulți deținuți care urmau a fi demascați au fost mutați în cameră¹.

La sfârșitul lunii noiembrie, după ce dispozitivul de reeducare a fost testat la camera 1 „corecție”, Adrian Prisăcaru – participant de marcă la reeducarea de la Suceava – a ieșit la raportul direcției închisorii, unde s-a întreținut cu comandantul în prezența lui Țurcanu². Apoi, el a petrecut o săptămână în compania lui Țurcanu, după care a mers din nou în cameră, unde a început să-i mobilizeze pe foștii participanți la reeducarea de la Suceava, pentru a strânge informații asupra celorlalți deținuți. Prisăcaru coordona singur strângerea informațiilor, întrucât ceilalți trei participanți proeminenți la reeducarea de la Suceava, apropiați de Bogdanovici – Alexandru Popa, Mihai Livinschi și Nicolae Buburuzan –, erau considerați ca lipsiți de încredere. Vom vedea mai târziu care erau motivele.

Bogdanovici a fost transferat la Pitești pe 5 noiembrie, iar în ziua următoare a expediat acasă o carte poștală, în care cerea să i se trimită haine³. Se pregătea pentru iarna care avea să vină. Despre el, directorul știa de la Țurcanu că a condus reeducarea de la Suceava, iar de la Nemeș că „i-a făcut mari greutăți”⁴. De la carantină, unde se afla, Bogdanovici s-a cerut la raportul directorului și, de comun acord cu politicul, Dumitrescu l-a primit „numai ca să vedem ce spune și ce încearcă să facă și la Pitești”⁵. Cu privire la întvederea avută, directorul relatează: „Cum a venit la Pitești[,] acest deținut a și cerut raport la subsemnatu[am]. Primindu[-]l[,] mi-a raportat că el a venit numai de câteva zile de la Penitenciarul Suceava[,] și că nu știe cum merg treburile la Penit. Pitești[,] însă el[,] la Penit. Suceava[,] a făcut mari servicii în materie de informații[,] și că dorește ca și aci[,] la Pitești[,] să ajute administrația cu astfel de informații, însă nu știe dacă eu sunt de acord. Știind despre el tot ceiace am spus în cuprinsul prezentului proces-verbal[,] însă fără să-i spun că știu activitatea lui de la

Vasile Badale, Octavian Zbranca, Mihai Constantinescu, Constantin Străchinaru, Constantin Sgârcea, Aurel Șindilaru, Gheorghe Mătase și Emanoil Condurache. Cf. Octavian Zbranca, *Declarație*, 17/07/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 4, f. 302.

1. Octavian Zbranca, *Declarație*, 17/07/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 4, f. 302. În fapt, este vorba despre două grupuri. Primul, care a fost transferat în octombrie, era compus din deținuții arestați ca legionari, originari din Baia Mare și Maramureș, din care făceau parte: Aurel Vișovan, Gheorghe Hăzulea și Ion Moțoi. Din cel de-al doilea, transferat în noiembrie, făceau parte deținuți de la Timișoara, ca: Ioan Muntean, Ion Chirilă, Cornel Luca, Petru Munteanu, Petre Cojocaru, Vasile Păvăloaie, Ion Petrica, Gheorghe Oprea, Gheorghe Jurj, Luca Chițulescu și Adrian Bacicu. Alexandru Popa, care afirmă că ambele grupuri au fost transferate în aceeași zi, se înșală. Cf. Alexandru Popa, *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 10-11/06/1954, vol. 1, f. 165.
2. Octavian Zbranca, *Declarație*, 14/07/1953, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 4, f. 303 v; *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 5/06/1953, vol. 4, f. 260; Alexandru Popa, *Declarație*, 6/08/1953, vol. 14, f. 364.
3. M. Rădulescu, *La capătul iadului*, p. 223.
4. Alexandru Dumitrescu, *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 21-28/01/1954, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 10, f. 210 v.
5. *Ibidem*, f. 211 r.

Penit. Suceava[,] îl întreb câți ani ieste condamnat. El îmi răspunde că 15 ani. La aceasta îl întreb mai departe cum de ieste așa de mult condamnat[, ceea ce] înseamnă că a făcut fapte grave[,] și cum așa[,] deodată[,] s-a schimbat. La acestea îmi răspunde că într-adevăr[,] a fost mare bandit[,] însă prin fapte a dovedit că și-a dat seama că apucase pe un drum greșit[,] și că vrea și de acum înainte să dovedească acest lucru tot prin fapte. La această cerere a lui[,] eu nu i-am dat niciun răspuns pozitiv, răspunzându-i că am să văd pe viitor dacă ieste așa cum spune sau nu[,] și cu aceasta am închis cu el discuția”¹.

Pe 18 decembrie, Nemeș a venit din nou în inspecție la Pitești², eveniment pe care îl relatează: „Acolo am constatat că bătaia se continua. Cum am ajuns la Pitești[,] l-am chemat pe Marina Ion să-mi raporteze care este situația. Marina Ion mi-a spus că se continuă cu bătaia, eu i-am spus să fie atent, pentru că am mai spus acest lucru[,] și dacă se merge cu bătaia, într-o bună zi vă va bate și pe voi. – Menționez că această discuție a avut loc numai cu Marina Ion. – După această discuție am făcut inspecția penitenciarului. Inspecția am făcut-o împreună cu Marina Ion și l-am luat și pe Dumitrescu Al. [,] deoarece am făcut și o inspecție din punct de vedere administrativ, în sensul că am controlat, contabilitate, cantine, magazii etc., pentru a nu se crede că am venit acolo numai pentru munca operativă. – / Cu ocazia inspecției penitenciarului, într-o cameră am putut constata că acolo fusese folosită metoda bătaiei. – Acest fapt l-am constatat prin leziunile pe care le prezentau unii deținuți, și anume, vânătăi sub ochi și pe față. Eu întrebând deținuții ce au pățit[,] mi-au spus că s-au lovit căzând jos. – / Când am văzut, momentan mi s-a părut periculos ceea ce se întâmplase[ră] în penitenciar. – / După inspecție am discutat cu Dumitrescu Al și Marina Ion, părăndu-mi-se suspect faptul că deținuții niciunul nu mi-au spus că leziunile provin din cauza bătaiei. – Dumitrescu Al. mi-a spus că niciun deținut nu are curajul să spună cele ce s-au petrecut, deoarece cei din tabăra lui Țurcanu Eugen[,] la care s-a alăturat și Pătrășcanu Nut[t]i, sunt mai puternici și le este frică [de ei], deoarece însuși Pătrășcanu Nut[t]i, care era conducător cunoscut legionar[,] în urma presiunii a trecut de partea lui Țurcanu Eugen. Tot datorită acestui fapt[,] mulți deținuți legionari au început să vorbească despre activitatea lui Pătrășcanu și a altor deținuți legionari”³.

Dumitrescu confirmă că Nemeș s-a întreținut cu Marina circa o oră înainte de a vorbi cu el. Directorul redă apoi ceea ce i-a spus șeful SO, însă sensul spuselor este inversat complet, față cu relatarea lui: „[*] Dl. Director[,] nu s-a făcut nimic, v-ați speriat ca

1. *Ibidem*, ff. 210 v-211 r.

2. Nemeș afirmă că inspecția sa a avut loc la circa două săptămâni de la sosirea lui Marina de la București și după trecerea celei de-a doua serii de deținuți prin demascare. Cf. Iosif Nemeș, *Interogator*, 2, 7 și 9/12/1954 și 16/04/1955, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 3, f. 88 v. Dumitrescu spune și el că evenimentul a survenit la sfârșitul lui ianuarie, dar decalază toate datele cu o lună mai târziu, prin urmare s-a petrecut la sfârșitul lui decembrie. Întrucât mai afirmă că mutarea deținuților de demascare a avut loc a doua zi după inspecția lui Nemeș, iar ea s-a petrecut pe 19 decembrie, înseamnă că vizita oficialului a avut loc la data pe care am indicat-o. Cf. Alexandru Dumitrescu, *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 21-28/01/1954, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 10, ff. 152 v-153v. Țurcanu confirmă că inspecția a avut loc în cursul lunii, fără a preciza data. Cf. Eugen Țurcanu, *Proces-Verbal de Interogatoriu*, 24/06/1954, Fond „Penal”, dos. 26979, vol. 6, f. 380 v.

3. Iosif Nemeș, *Interogator*, 2, 7 și 9/12/1954 și 16/04/1955, Fond „Penal”, dos. 25390, vol. 3, ff. 88 v-89.